



Naxçıvan Muxtar Respublikasının Culfa rayonu ərazisində yerləşən Əshabi-Kəhf ziyarətگاهی yüz illərdir, insanların üz tutduğu müqəddəs yerlərdən biridir. Hər il buranı Azərbaycanın digər bölgələrindən və xarici ölkələrdən gələn minlərlə zəvvar, turist və qonaqlar ziyarət edirlər. Ötən günlərdə Naxçıvan şəhərindən 12-13 kilometr uzaqlıqda yerləşən “Əshabi-Kəhf Ziyaratgahı” Dini-Mədəni Abidə Kompleksinə getməkdə məqsədimiz bu müqəddəs məkandan reportaj hazırlamaq, bura ziyarətə gələn yerli və xarici qonaqlarla görüşmək, onların təəssüratlarını öyrənmək idi.

Havaların isti keçməsinə nəzərə alaraq səhər saatlarında Naxçıvan şəhərindən ziyarətə doğru yola çıxdıq. Qısa zamanda Naxçıvan-Ordubad magistralından ziyarətə gəlməyə imkan verən yola çatdıq. Vaxtilə bərbad vəziyyətdə olan bu yol bu gün ziyarətə qədər asfaltlandı. Ona görə də indi ziyarətə gedən hər kəs əvvəlki illərdə olduğu kimi dözülməz yol yorğunluğu çəkmir. Yaxşı xatırlayıram ki, əvvəllər Əshabi-Kəhf qədər uzanan yol daşlı, toz-torpaqlı idi. Maşının şüşələrini bərk-bərk bağlayırdıq ki, içəriyə toz-torpaq dolmasın. Minbir əziyyətdən sonra Əshabi-Kəhf gələndə isə ətrafdan yüksələn ocaq dumanları, gələn kəbap iyi insanda belə bir təəssürat yaradırdı ki, sanki ziyarətə deyil, açıq hava altında olan bir restorana gəlibsən. Zibilliklərlə yanaşı, kəsilən qurbanların vaxtında atılmayan hissələrinin qalıb iylənməsi səbəbindən ətrafa yayılan kəskin iy, necə deyirlər, insanın burnunun dirəyini ikiye bölürdü.

Yaxşılaşdırılıb və işıqlandırma sistemləri yenidən qurulub, ərazi abadlaşdırılıb, zəvvarlar üçün hərtərəfli şərait yaradılıb. “Əshabi-Kəhf Ziyaratgahı” Dini-Mədəni Abidə Kompleksinin direktoru Qarış Qurbanovla görüşüb söhbət etdik. O, bizə ziyarətə gələn minlərlə zəvvarın barədə məlumat verdi. Dedi ki, Əshabi-Kəhf barədə “Quranı-Kərim”in 18-ci surəsində (“Əl-Kəhf” – “Mağara”) bəhs edilir. “Əshabi-Kəhf” kimi tanınan mağaralar Kiçik Asiya və Fələstinin, Türkiyənin ərazisində də var. Lakin “Quranı-Kərim”də göstərilən bir çox məlumatlar, xalq arasında mövcud olan rəvayətlər və bəzi tarixi faktlar müqəddəs kitabda haqqında bəhs edilən yerin məhz Naxçıvanda Əshabi-Kəhf olduğunu aydınlaşdırır. Burada coğrafi cəhət oxşarlığı xüsusilə diqqəti cəlb edir. Bu məsələ “Quranı-Kərim”in 18-ci surəsinin 17-ci ayəsində belə açıqlanır: *“Baxsıydın, Günəşin mağara-*



ranın sağ tərəfindən doğub meyil etdiyini, sol tərəfdən onlara toxunmadan batdığını, onların da mağaranın genişçə bir yerində olduqlarını görərdin...” Adətən, mağaranın içərisinə girəndən baxarkən (yəni girişdən sağ və sol nəzərdə tutulur), məhz Naxçıvanda Əshabi-Kəhf içəri girən (baxan) adamın sağ (bu nisbətə mağaranın sağ tərəfi) gündoğana düşür.

Qarış Qurbanovun sözlərinə görə, Əshabi-Kəhf haqqında İslam aləmində mövcud olan bir hədis də ziyarətə gələn Naxçıvan ərazisində olduğuna işarə verir. Hədisə görə, Ərəb Xilafətinin II xəlifəsi Ömər dövründə 3 yəhudi gələrək xəlifəyə suallar verib, sualları isə xəlifənin əvəzindən peyğəmbərin əmisi oğlu və sonralar xəlifə olmuş İmam Əli cavablandırılıb. Yəhudi alimlərdən birinin sualı Əshabi-Kəhf və hökmdar zülmündən qaçan fəxslərin çıxardığı dağla bağlı olur. Hədisdə yazılır: *“Yəhudi alimi “Ey Əli, bu dağın və mağaranın adı nədir?” – deyərək soruşub.*

İmam Əli cavab verib: *“Ey yəhudi qarışıq, dağın adı Nahaculus, mağaranın adı isə Vəsid idi. Mağaranın yaxınlığında ağaclar və püskürək axan su var”.*

Göstərilən hədisdə gənclərin qalxdıqları dağ – “Nahaculus” adlandırılır. Məlumdur ki, yunan dilində xüsusi isimlərin adlıq halında “-us”, “-is”

Dünyanın müqəddəs məkanlarından biri: yüz illərdir, insanlara mənəvi rahatlıq bəxş edən ƏSHABİ-KƏHF ziyarətگاهی

Sirlərlə dolu müqəddəs məkandan reportaj

şəkilçiləri işlədilir. O zaman Nahaculus sözündən adlıq hal şəkilçisini atanda qalan kök söz Nahacil və yaxud bu gün Əshabi-Kəhf yaxınlığındakı dağın adına uyğun olaraq desək, Nuhəcir – Nəhəcirdir. Əshabi-Kəhfdəki “Cənnət bağı” ağaclara işarədir. Vaxtaşırı püskürən bulaq isə bu gün də Əshabi-Kəhf ziyarətə gələn qonaqların üçün qələbədir. Ziyarətə gələn məscidin qabağında “qara daş” var. Onun səmən gələn meteorit daşı olduğu deyilir. Daşın nə zamandan burada mövcud olması barədə mə-



lumat yoxdur. Zəvvarlar həmin daşa toxunur, onun ətrafında dövr edir, niyyət tuturlar. Məscidin yuxarı tərəfində yerləşən “Dəmcixana” açıq salon şəklindədir. İlin yağışlı və quraq keçməsindən asılı olmayaraq, həmin yerdə tavandan su damır. Burada niyyət edərək gözləyirlər. Dəmcinin başa və ya çiyinə düşməsi niyyətin tez, bədənin hər hansı bir yerinə düşməsi isə nisbətən gec hasil olacağı kimi yozulur. Dəmcü düşməsə, deməli, niyyət qəbul olunmur. Ziyarətə gələnə ən uca yer əvvəllər çıxmaq təhlükəli hesab edilən “Cənnət bağı”dır. Bu gün ziyarətçilər dəmir pilləkənlərlə bura rahat çıxıb bilirlər. Silindrik formalı, hər tərəfdən yüksək qayalarla əhatə olunan bu məqam duaların qəbul olunduğu yer sayılır.

Bu gün Əshabi-Kəhf ziyarətə gələn dünyanın müxtəlif ölkələrindən insanlar gəlir. Burada Cənubi Amerikadan – Argentinadan gələn turist Patrisio Sespedeslə qarşılaşdıq. İş adamı olan Patrisio “Formula-1” yarışlarını televiziya vasitəsilə izlədikdən sonra onda ölkəmizə qarşı böyük maraq yaranıb. Bakıya gəldikdən sonra qədim Naxçıvanın tarixi məkanlarını da görmək istəyib. “Naxçıvanqala” Tarix-Memariy Kompleksi, “Xan Sarayı” Dövlət Tarix-Memariy, Məminə Xatun və Açıq Səma Altında Muzey Kompleksi ilə yanaşı, Duzdağ Fizioter-

piya Mərkəzində də olub. Getdiyi hər yer onda xüsusi təəssürat yaradıb. Bu gün isə Əshabi-Kəhf ziyarətə gələn gəlir.

Patrisio Sespedes dedi ki, muxtar respublikaya ilk dəfədir, gəlir. Onun sözlərinə görə, Naxçıvan Azərbaycanın tarixini, mədəniyyətini dünyaya təqdim etmək üçün ideal məkandır. Burada tarixilik saxlanılmaqla böyük quruculuq işlərinin görüldüyünü hiss etdiyini vurğulayan argentinalı turist muxtar respublikanın çox böyük turizm potensialına, hər bir insanın diqqətini cəlb edəcək təbiətə malik olduğunu qeyd etdi.

kimi üzümə su damcısı düşdü. Halbuki mənəvi təəssürat bura gələn damcının üzümə düşməsinə gözləyən çox insan olduğunu öyrəndim. Səbəbini bilməsəm də, bu hadisə mənəvi hədəsiz dərəcədə sevindirdi. Ümid edirəm, növbəti dəfə Naxçıvana gələ biləcəyəm və o zaman burada daha çox qalacağam”.

Qonşu ölkə İrandan gələn Leyla Xaşai də Əshabi-Kəhf ziyarətə gələn kimi Naxçıvana gələndə duyduğunu bildirdi. Dedi ki, ziyarətə gələn təbiətə ciddi riayət olunması diqqətini cəlb edib. İnsanlar heç nəyi yerə atmır, övladlarına da təmizliyi qorumağı öyrədirlər.

Digər iranlı qonaqlar Mənsuri Həsənejat və Əmir Məsud da Leyla Xaşainin dedikləri ilə şərik olduqlarını vurğuladılar. Onların sözlərinə görə, bu gün qonşu ölkədən muxtar respublikaya gəlmək, buradakı müqəddəs ziyarətə gələn təbiətə ciddi riayət olunması diqqətini cəlb edib. İnsanlar heç nəyi yerə atmır, övladlarına da təmizliyi qorumağı öyrədirlər.

Bakı şəhərindən gələn Günay Kəngərli isə qeyd etdi ki, insanlar min illərdən bəri yaddaşlarında əbədləşən müqəddəs ziyarətə gələn təbiətə ciddi riayət olunması diqqətini cəlb edib. İnsanlar heç nəyi yerə atmır, övladlarına da təmizliyi qorumağı öyrədirlər.

Əshabi-Kəhf ziyarətə gələn təbiətə ciddi riayət olunması diqqətini cəlb edib. İnsanlar heç nəyi yerə atmır, övladlarına da təmizliyi qorumağı öyrədirlər.

Bəli, bu gün muxtar respublikamıza gələn turistlərin hamısı diyarımız haqqında xoş sözlər söyləyir, bu gözəlliyə olan məftunluqlarını gizlətmirlər. Çünki dünyada dinindən, irqindən asılı olmayaraq, bütün insanlar üç müqəddəs torpaq olduğunu qəbul edirlər. Bunlardan biri Məkkə, ikincisi Qüds, üçüncüsü isə Naxçıvan torpağıdır. Naxçıvan torpağı ona görə müqəddəs sayılır ki, tək Allahlıq dünyada ilk dəfə olaraq bu torpaqda yayılıb. Əshabi-Kəhfdə qeyb olan insanlar da Allahı tanımaqdan ötrü, Uca Yaradana tapmaqdan ötrü sarayı tərk edib, mağarada Tanrıya pənah götürüblər...

Artıq geriye, Naxçıvan şəhərinə doğru qayıdıraq. Əshabi-Kəhfdə ziyarətçilərlə xeyli söhbət etdiyimizə görə vaxt da sürətlə keçmişdi. Yayın qızmar Günəşi havada boy göstərirdi. Maşınla bir az aşağı enmişdik ki, pəncərədən qəribə bir sərin külək gəldi. Bu məqamda sürücü “görüyorsunuz, bu, yolboyu əkilən ağacların sərinliyidir. Qurub-yaradanlar, əziyyətini çəkənlər var olsalar”, – dedi. Bir daha ətrafa baxdıq, yol kənarlarında səliqə ilə əkilən ağaclar yaşıl bir tunelə xatırladırdı. Vaxtilə su çatışmazlığına görə buraları əkilən-becərmək mümkün deyildi. İndi isə çəkilən su kanalı və qurulan suvarma sistemi zəhmətkeş insanlara qol-qanad verib... İstər Əshabi-Kəhf ziyarətə gələn, istərsə də yolboyu gördüklərimin təsiri altında yaranan xoş duyğular, həqiqətən də, insana sözlə ifadə edilməsi mümkün olmayan mənəvi rahatlıq bəxş edir.

✍️ Rauf ƏLİYEV
✍️ Əli XUDİYEV

